

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Věstník literární

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 1 (1872), No. 2, 111--112

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/122473>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1872

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Věstník literární.

Česká literatura nehonosí se velkým množstvím spisů o geometrii jednajících, avšak co dosud bylo vydáno o tomto předmětu, směle se může po bok postaviti lepším, ba i nejlepším toho druhu spisům cizojazyčným. Zejmena to platí o *měřictví pro vyšší třídy středních škol a k vlastnímu studium*, jež sepsal **Fr. Šanda**, místoředitel na reálném gymnasiu v Táboře, a o *geometrii pro vyšší gymnasia*, sepsané **V. Jandečkou**, profesorem na c. k. gymnasiu v Králové Hradci (od r. 1871 gymn. ředit. v Písku).

Poněvadž spis páně Šandův již delší dobu se nalézá v rukou obecnstva a úsudek o něm již se ustálil, nebudeme na tomto omezeném místě blíže k němu přihlížeti a to tím méně, poněvadž budoucně o mathematické literatuře české vůbec chceme obšírněji pojednati.

Co se pak tkne spisu druhého, oznamujeme toliko, že i díl čtvrtý „*Analytická geometrie v rovině*“ nového vydání se dočkal, vynikajícího zejména úpravou vnější nad první, které i co do formy i co do obsahu bylo stejně výtečné. Litujeme jenom, že nebylo podnikavému nakladatelství možná zjednati si lepší resp. silnější papír a dřevorytiny positivní; Jandečka toho zaslouhuje! Snad že třetí vydání bude i co do typografické úpravy moci se porovnat s podobnými spisy cizojazyčnými, zejména francouzskými.

Dr. Gustav Emsmann, jež sepsal již několik velmi dobrých spisů pro střední školy, vydal právě „*Mathematische Excursionen, ein Übungsbuch zum Gebrauche in den oberen Klassen höherer Lehranstalten und beim Selbststudium; zugleich Sammlung mathematischer Abiturienten-Aufgaben*“, kterýžto spis velmi dobře se hodí pro naše vyšší realky a gymnasia; žáci v něm naleznou velmi mnoho zajímavých a elegantně provedených problémů, profesori pak hojnost pěkných úloh, jež k písemnému vypracování i domácímu i školnímu velmi dobře se hodí.

Povází-li se, že vhodně volené příklady mocně podporují studium mathematické, uzná se zajisté velká hodnota této pracně sestavené knihy. Snad bude mnohému pobídkou, aby vypracoval v naší mateřtině podobnou a snad i obšírnější sbírku!

„*Ueber die Natur der Cometen, Beitrag zur Geschichte und Theorie der Erkenntniss*“ von **Johann Carl Friedrich Zöllner** sluje spis zvláštního rázu, který podivným svým obsahem veliké hnutí způsobil mezi učenci německými i anglickými, jehož následky dosud ani není možná přehlédnouti.

Již z předmluvy, která mimochodem řečeno, 72 stránky čítá, jde zřejmě na jevo, že máme před sebou spis rázu polemického, kterýž ostří své namířeno má především proti Williamu Thomsonovi, o jehož nejnovějším spisu jsme podali zprávu již v I. seš. tohoto časopisu.

Na tuto zajímavou předmluvu, v níž si Zöllner počíná co přísný Kato a odsuzuje i krajany i nekrajany, kteří nejednali dle jeho ryzých zásad, následuje obšírný a bedlivě sestavený přehled obsahu, z něhož poznáváme všechny podrobnosti tohoto spisu.

Na to uvádí doslovně pojednání „*Ueber den Schweif des grossen Cometen von 1811*“, von **Obers**, pag. 3. a „*Beobachtungen über die physische Beschaffenheit des Halley'schen Cometen und dadurch veranlasste Bemerkungen*“ von **Bessel**, pag. 16., čímž položen základ k jeho vlastním

theoretickým dedukcím „*Ueber die Stabilität kosmischer Massen und die physische Beschaffenheit der Cometen*“ pag. 77.

Tato pojednání činí podstatu celé knihy a zaslouhova by, aby se beze všech přívěsků o sobě uveřejnila a tudíž hojnějšího rozšíření dosáhla nežli obšírný spis tento, jehož skrovné vydání první arci velmi brzy po vyjití bylo rozebráno; ostrá polemika osobní jest často dobrým vnaidlem pro mnohého, jemuž obsah vědecký jest více méně lhostejným.

Když tu byl Zöllner své důvtipné náhledy o podstatě vlasatic stručně, avšak velmi jasně a důsledně vyložil, přechází opět na dráhu polemickou a dokazuje v odstavci „*John Tyndall's Cometen-Theorie. — Studien im Gebiete der Psychologie und Erkenntnisstheorie*“ pag. 165 velmi obšírně a důkladně, že rozum páně Tyndallův zeslábl následkem ješitnosti.

Na to následuje řada drobných pojednání „*Aphorismen zur Geschichte und Theorie der Erkenntnis*“ pag. 251 a sice:

a) Untersuchung über die Erscheinungen des grossen Cometen von 1858 von C. F. Pape, pag. 252.

b) Der grosse Comet von 1858, von Winnecke, pag. 271.

c) Pulkovaer Beobachtungen des hellen Cometen von 1862 nebst einigen Bemerkungen von Dr. A. Winnecke, pag. 278.

d) Bredichin's Untersuchungen über den Donatischen Cometen pag. 292.

e) Ueber die elektrische Fernwirkung der Sonne, pag. 297.

f) Ueber die Unendlichkeit der Materie im unendlichen Raume, pag. 299.

g) Ueber die allgemeinen Eigenschaften der Materie, pag. 313.

h) Zur Geschichte und Theorie der unbewussten Schlüsse, pag. 342.

i) Die Theorie der unbewussten Schlüsse in ihrer Anwendung auf die Gesichtswahrnehmungen, pag. 378.

V dodatcích těchto počíná si Zöllner opět více méně aggressivně a tepe každého bez ohledu, kdo se mu namaue; zajímavá jest v tomto ohledu epizoda o Hoffmannovi, profesoru lučby v Berlíně a nejslavnějším lučebníku německém vůbec.

V následujícím odstavci uveřejnil pak velmi vřele psaný panegyricus „*Immanuel Kant und seine Verdienste um die Naturwissenschaft* a ke konci podává ještě některé zajímavé dodatky.

Jsouce přesvědčení, že spis tento nebude scházeti v profesorských knihovnách na středních školách našich, přejeme kolegům svým stejně zábavy, jaké jsme čtouce jej opětně sami zažili. Některá místa uráží sice příkroť svou Neněmce, avšak v celku jest kniha tato vzácným zjevem v době naší.

Přáli bychom si jen, aby nám od znalce podáno bylo o p. Zöllnerovi pojednání, dokazující z průběhu života jeho, proč tento spis vydal, v němž při každé příležitosti tak přísně posuzuje a odsuzuje své spolupracovníky na poli přírodovědeckém; tím by se zajisté velmi vzácným způsobem doplnily jeho „*Studien im Gebiete der Psychologie und Erkenntnisstheorie*“.

Std.